

26 Οκτωβρίου 1912

Απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης

Και το "ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ "ΤΟΨΙΝ"!!!

Γράφει

Ο Ευάγγελος Μαυρογόνατος
Απόστρατος Αξιωματικός του Στρατού Ξηράς
Αρθρογράφος - Ιστορικός Ερευνητής

Στο χωριό Γέφυρα "ΤΟΨΙΝ" Θεσσαλονίκης, αγοράστηκε μια ιστορική έπαυλη από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας το 1999 για να αξιοποιηθεί ως Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων.

Η επιλογή του κτιρίου αυτού για τη στέγαση του Μουσείου των Βαλκανικών Πολέμων δεν ήταν βέβαια τυχαία. Στο κτίριο αυτό εγκαταστάθηκε το Γενικό Στρατηγείο το βράδυ της 24ης Οκτωβρίου 1912 ερχόμενο από τα Γιαννιτσά και το Άδενδρο και παρέμεινε έως τα χαράματα της 27ης Οκτωβρίου.

Οι τρεις αυτές ημέρες υπήρξαν καθοριστικές για την έκβαση του πολέμου, αλλά και γενικότερα για την τύχη της Μακεδονίας.

Εκεί χαράχτηκαν τα τελικά επιτελικά σχέδια που οδήγησαν στην απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, στον χώρο αυτό έγιναν οι διαπραγματεύσεις με τους Τούρκους και μεταδόθηκε η χαρμόσυνη είδηση.

Εκεί μέσα και οι τοίχοι έχουν ιστορία, ενώ πολλά αντικείμενα αποπνέουν κάτι από τη μεγαλειώδη ατμόσφαιρα εκείνων των ημερών.

Όταν στις 5 Οκτωβρίου του 1912 η Ελλάδα κήρυξε επίσημα τον πόλεμο εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, κανείς, ούτε οι πλέον αισιόδοξοι, δεν ανέμεναν την ταχεία κατάρρευση του τουρκικού στρατού και τη μεγαλειώδη προέλαση των Ελλήνων στρατιωτών.

Κι όμως ο Ελληνικός Στρατός με επικεφαλής τον Αρχιστράτηγο Διάδοχο Κωνσταντίνο και με Πρωθυπουργό τον Ελευθέριο Βενιζέλο πέτυχε σε είκοσι μόνο ημέρες αυτό που λίγα χρόνια νωρίτερα φάνταζε ως όνειρο, δηλαδή την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

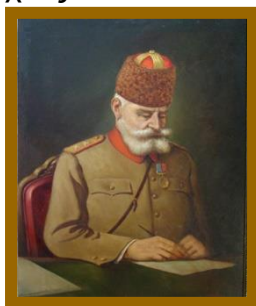
Ελασσόνα, Σαραντάπορο, Σέρβια, Κοζάνη, Βέροια, Νάουσα, Κατερίνη, η μια μετά την άλλη οι μακεδονικές πόλεις υποδέχονταν τον ελευθερωτή Ελληνικό Στρατό.

Έσχατη γραμμή αμύνης των Τούρκων στάθηκε η ιερή για τους Τούρκους πόλη των Γιαννιτσών, η οποία σε μία επική μάχη στις 19 και 20 Οκτωβρίου απελευθερώθηκε και αυτή.

Ο δρόμος για τη Θεσσαλονίκη έδειχνε πλέον ορθάνοικτος, αλλά από τη μια οι κακές καιρικές συνθήκες και από την άλλη η φυσιολογική κούραση, δημιουργούσαν προσκόμματα και διλήμματα στην κίνηση των Ελληνικών Μεραρχιών. Ταυτόχρονα οι ειδήσεις που έφταναν από το στρατόπεδο των Βουλγάρων, συμμάχων μας σε εκείνο τον πόλεμο, φανέρωναν πως οι Βούλγαροι αξιωματικοί σχεδίαζαν την, με κάθε μέσο, κατάληψη της Θεσσαλονίκης πριν από τον Ελληνικό Στρατό.

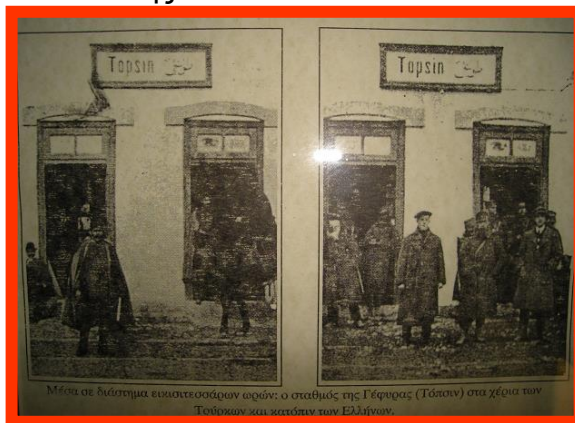
Οι στιγμές ήταν κρίσιμες, αλλά η πατρίδα μας ευτύχησε να έχει την περίοδο εκείνη άξια πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

Με συντονισμένες ενέργειες του Μηχανικού επετεύχθη μέσα σε μια νύχτα η διάβαση του Αξιού ποταμού. Ο δρόμος για τη Θεσσαλονίκη ήταν πλέον ορθάνοικτος.

Υπό το βάρος των εξελίξεων αυτών, το μεσημέρι της 25ης Οκτωβρίου αντιπροσωπεία του Τούρκου διοικητή της Θεσσαλονίκης Χασάν Ταζίν πασά, συνοδευμένη από τους προξένους των Μεγάλων Δυνάμεων έφτασε σιδηροδρομικώς στο κτίριο αυτό για να διαπραγματευτεί με τον Διάδοχο την παράδοση της Θεσσαλονίκης.

Οι Τούρκοι έθεσαν ως όρο την παραμονή του τουρκικού στρατού στην περιοχή του Καραμπουρνού έως το τέλος του πολέμου, αλλά ο Διάδοχος απέρριψε το αίτημά τους αξιώνοντας την άνευ όρων παράδοση των Τούρκων στρατιωτών.

Τους έδωσε μάλιστα διορία έως την 6η πρωινή της 26ης Οκτωβρίου.

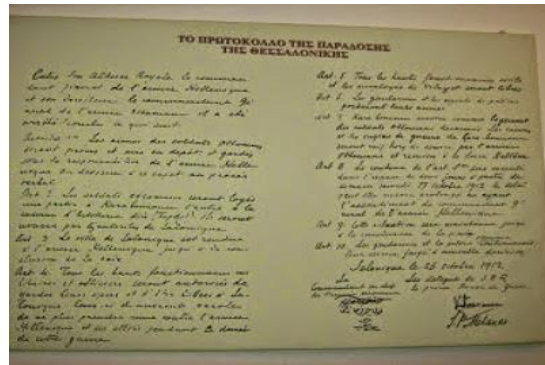
Τα χαράματα της 26ης Οκτωβρίου η τουρκική αντιπροσωπεία επέστρεψε εκ νέου θέτοντας ως νέο όρο τη διατήρηση 5.000 τυφεκίων για τις ανάγκες των νεοσύλλεκτων του Τουρκικού στρατού.

Ο Διάδοχος οργισμένος απέρριψε και πάλι τα αιτήματα των Τούρκων δίνοντας τους

αυτή τη φορά δίωρη προθεσμία για να απαντήσουν.

Επειδή όμως ο χρόνος πέρασε χωρίς να φτάσει καμία τουρκική απάντηση, το Επιτελείο εξέδωσε επείγουσα διαταγή προς τις Ελληνικές Μεραρχίες για άμεση κατάληψη της Θεσσαλονίκης.

Τελικά, στις 2 το μεσημέρι της 26ης Οκτωβρίου 1912, ανήμερα του πολιούχου της πόλης Αγίου Δημητρίου, η Τουρκική αντιπροσωπεία επέστρεψε για τρίτη φορά στο κτίριο αυτό και έκανε γνωστό πως ο Ταξίν Πασάς είχε δεχτεί να παραδώσει άνευ όρων τη Θεσσαλονίκη.

Η σύγκρουση τελικά αποφεύχθηκε με τη συγκατάθεση της Τουρκικής ηγεσίας για τη χωρίς όρους παράδοση. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο που υπογράφηκε, παραδόθηκαν συνολικά 25.000 στρατιώτες και 1.000 περίπου αξιωματικοί, ενώ περιήλθε στην κατοχή του Ελληνικού Στρατού άφθονο πολεμικό και μη υλικό.

Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης είχε βαθύτατα συμβολικό χαρακτήρα.

Πραγματικά, με συντονισμένες και γενναίες ενέργειες, τόσο η Στρατιά Μακεδονίας όσο και η Στρατιά Ηπείρου απελευθέρωσαν τον χειμώνα του 1912-13 την Ήπειρο, τη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, καθώς και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Η συνθήκη του Λονδίνου τον Μάιο του 1913 τερμάτισε προσωρινά τις εχθροπραξίες του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου και πιστοποίησε και τυπικά την ήττα των Οθωμανών και την αποχώρησή τους από τη Βαλκανική Χερσόνησο.

Η υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου

Αλλά οι έριδες των βαλκανικών κρατών συνεχίστηκαν, πρωταγωνίστησε η Βουλγαρία, η οποία εντελώς απροειδοποίητα κήρυξε τον Ιούνιο του 1913 τον πόλεμο ενάντια στους παλαιούς συμμάχους της, την Ελλάδα και τη Σερβία.

Ο Ελληνικός Στρατός για μια ακόμη φορά κλήθηκε να προασπίσει τα πατρώα εδάφη. Εξορμώντας αστραπιαία από την Κεντρική Μακεδονία κατάφερε συντριπτικά πλήγματα σε βάρος του Βουλγαρικού στρατού.

Οι μάχες, του Κιλκίς – Λαχανά και της Δοϊράνης, η διάβαση των στενών της Κρέσνας στο Βουλγαρικό έδαφος και η συντριβή του Βουλγαρικού στρατού στη μάχη του Σιμπιλή προσέθεσαν στην ελληνική ιστορία και νέες σελίδες δόξας.

Τελικά η συνθήκη του Βουκουρεστίου, τον Ιούλιο του 1913, τερμάτισε τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο επικυρώνοντας τις ελληνικές επιτυχίες.

Στην Ελλάδα περιήλθαν και τυπικά η Ήπειρος, η Μακεδονία έως τον ποταμό Νέστο, τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και η Κρήτη.

Η επιφάνεια του Ελληνικού κράτους σχεδόν διπλασιάστηκε, ενώ οι κάτοικοι του από 2.631.952 ανήλθαν σε 4.718.221.

Το σπουδαιότερο κέρδος όμως ήταν η επίτευξη της εθνικής ομοψυχίας και η αποκατάσταση της εθνικής υπερηφάνειας.

Στην έπαυλη ο επισκέπτης μπορεί να αισθανθεί τις συγκλονιστικές στιγμές του 1912 -13, αγγίζοντας την ιστορία μέσα από τα παλιά έπιπλα, τους πίνακες, τα ξίφη τα παράσημα, τα όπλα, τις σάλπιγγες και τα άλλα κειμήλια των Βαλκανικών Πολέμων του Ελληνικού, Τουρκικού, Βουλγαρικού, Σερβικού, Μαυροβούνιου και Ρουμανικού Στρατού.

Σε ό,τι αφορά το Μουσείο των Βαλκανικών Πολέμων «ΤΟΨΙΝ», ο χώρος είναι επισκέψιμος για το κοινό,

στις ώρες λειτουργίας του. Υπεύθυνο είναι το Συγκρότημα Στρατηγικών Μεταφορών (Σ.Σ.Μ.) με έδρα τη Χαλκηδόνα.

Υ.Γ. Είχα την τύχη εποπτείας του Μουσείου επί πέντε έτη ως Δντης 4^{ου} ΕΓ της 4^{ης} ΤΑΞΠΖ στην Αξιούπολη Κιλκίς¹ 2001 - 2004 και του Σ.Σ.Μ. Χαλκηδόνα 2005 – 2007. Κάθε φορά που βρισκόμουν σε αυτόν τον ιστορικό χώρο ένοιωθα το άρωμα της τότε εποχής, που το πήραν μαζί τους οι πρωταγωνιστές της ενδόξου αυτής περιόδου των Βαλκανικών Πολέμων.

ΑΘΑΝΑΤΟΙ!!

¹ Διαλύθηκε το 2004 στα πλαίσια αναδιοργάνωσης.